

Randers Kommune

Mariagerfjord
Kommune

NATUREMAN

LIFE IP NATUREMAN LIFE16 IPE/DK/006 N 223-2 Kastbjerg Ådal V Mulighedskatalog

Ansvarsfraskrivelse

Indeværende rapport er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE16 IPE DK 006 som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.

Dec. 2021

Indhold

Miljøvurdering af kataloget/planen	3
1. Overblik.....	3
2. Indledning	5
Det overordnede projektmål i Kastbjerg Ådal.....	5
Vådområdedeklarationen og naturlig hydrologi	5
Lodsejermøder	6
Forundersøgelser.....	6
3. Yderligere forundersøgelser	7
A1. Naturlig hydrologi/lavbund	7
A.1. Hegning og rydning	8
A1. Særlig artspleje.....	8
A.1. Naturlig hydrologi i kilder.....	8
4. Komplementære projekter.....	8
A.2. Naturlig hydrologi.....	8
A.2. Arktisk Smaragdlibel.....	8
A.2. Hegning og rydning	9
A.2. Vådområdedeklaration	9
A.2. Sammenbinding	9
A.2. Kvælstofretention	9
A.2. Klimagasser	9
5. Muligheder i området.....	10
C.1. Græsning	10
C.2. Rydning.....	11
C.3. Etablering af naturlig hydrologi.....	11
C.4. Særlig pleje af arter og naturtyper	13
D.1. Effektovervågning	15
E.2. Formidling og information.....	15
E.4. Støtteordninger	15
E. 5. Naturpleje som driftsgren	15
A.2. Næringsstofretention og klimagasser	16

Miljøvurdering af kataloget/planen

Planen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger der allerede er indeholdt i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da planen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, men netop har til formål at understøtte arter og naturtyper i N2000-området har Randers og Mariager Fjord Kommuner vurderet, at der ikke er behov for en ny miljøvurdering.

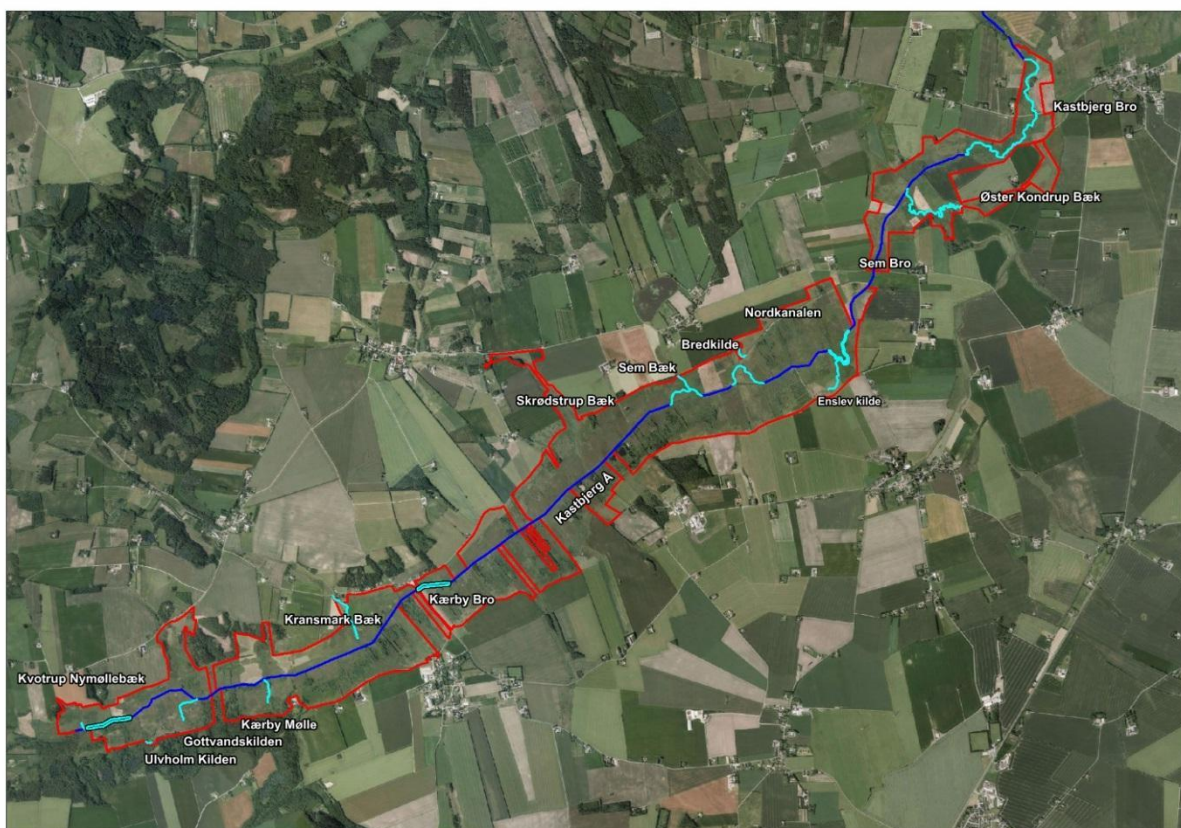

Figur 1. LIFE IP-projektområde N 223 Kastbjerg Ådal. Habitatområde H 223 fremgår af den med rødt optrukne linje. Kastbjerg Å danner omtrentligt grænsen mellem Mariager Fjord Kommune og Randers Kommune.

1. Overblik

Kastbjerg Ådal er beliggende i den sydlige del af Himmerland syd for Mariagerfjord, med udmunding øst for byen Assens. Ådalen er skabt via erosion og aflejringer fra istidens smeltevand. Indtil midten af det 20-århundrede henlå ådalen ekstensivt med vandløb, kilder, kær og enge. Herefter blev driften intensiveret. Store dele blev drænet og grøftet, og Kastbjerg Å blev kanaliseret. Der forekom en del opdyrkning, men de sidste 25 år har den ånære anvendelse været mere ekstensiv. Kastbjerg Ådal er en særlig værdifuld ådal, når det drejer sig om natur. Der ligger ca. 140 ha rigkær i ådalen svarende til ca. 16 % af de rigkær, der er beliggende inden for Naturemns afgrænsning (Figur 1), og der er et stort potentiale for genopretning af rigkær og kilder, men også nogle udfordringer med eksisterende tinglysninger, vandløbsvedligeholdelse og ikke mindst for naturen uhensigtsmæssige støtteordninger.

Ud over værdifuld natur rummer ådalen også et naturmæssigt værdifuldt vandløb med vandplanter (3260) og mange forhistoriske værdier.

Figur 2. Projektområde for miljø-milliardprojektet 2006-2016.

I perioden 2006-2016 var en stor del af ådalen (ca. 556 ha, se figur 2) en del af et af Naturstyrelsens naturgenopretningsprojekt (del af miljømilliarden).

Da naturgenopretningsprojektet udsprang af et VMPII –projekt blev der inden for projektområdet tinglyst en rådighedsindskrænkning svarende til den for vådområde-projekter, hvoraf det nu fremgår at hydrologien ikke må ændres. Dette har sidenhen vist sig at være problematisk i forhold til et nuværende ønske om, at lave forbedret hydrologi i ådalen, og tinglysningen var begrundelsen for, at hhv. Mariagerfjord og Randers Kommuner fik afslag på ansøgninger om hydrologiske forundersøgelser indenfor projektområdet i 2016.

Den overordnede vision for projektområdet i Kastbjerg Ådal er at sikre gunstig bevaringsstatus for rigkær, kilder og overdrev i projektområdet ved at genskabe en ådal med:

- Naturtyper og karakteristiske arter, der udvikler sig mod gunstig bevaringsstatus.
- Udvikling mod naturlig hydrologi (kemisk og fysisk),
- Udvikling mod naturlige terrænforhold, der sikrer de optimale interaktioner mellem vandløbet og de omkringliggende naturtyper, og
- Friluftsliv og lokal forankring.

I henhold til visionen for Kastbjerg Ådal er det hensigten at igangsætte langsigtede tiltag til forbedring af såvel kvalitet som kvantitet af grundvandstilførslen i ådalen og dermed ”støtte og konsolidere de danske

bestræbelser på at opnå gunstig bevaringsstatus for habitater og arter, der er omfattet af Natura 2000 netværket”, som er baseret på ”langsigtede mål for bevarelse” jf. Grant Agreement for NATUREMAN.

2. Indledning

Det overordnede projektmål i Kastbjerg Ådal

Det overordnede mål for indsatsen i Kastbjerg Ådal er at genskabe naturlig hydrologi både fysisk og kemisk for at give rigkær og kildevæld i ådalen de bedste betingelser for at opnå gunstig bevaringsstatus. Dertil kommer samarbejde med og mellem lodsejere for at opnå den mulige afgræsning af ådalen, hvor samgræsning og store fener tænkes ind, for at lette arbejdet for den enkelte lodsejer, men også for at muliggøre afgræsning af arealer, hvor grundvandsstanden vil stige.

Vådområdedeklarationen og naturlig hydrologi

Da Kastbjerg Ådal i perioden 2006-2016 var en del af et naturgenopretningsprojekt under ”miljømillarden”, blev der tinglyst en deklaration på ca. 556 ha natur i ådalen. Af deklarationen fremgår følgende:

”Arealerne skal henligge som permanent vådområde og overdrevarsarealer. Der må ikke senere foretages ændringer af de afvandingsmæssige foranstaltninger, som drænuvløb, stenklæder, fordelerrander m.v.”

Da Mariagerfjord og Randers Kommuner i 2016 ansøgte om tilskud til forundersøgelse til ordningen ”naturlig hydrologi” fik begge kommuner afslag da området var sammenfaldende med det område, der havde den tinglyste deklaration.

Kommunerne har siden korresponderet med Naturstyrelsen om at få ændret den tinglyste deklaration, men det er endnu ikke lykkedes. Naturstyrelsen har ønsket kun at ændre tinglysningen på konkrete projektarealer og ikke i hele ådalen.

Landbrugsstyrelsen har herefter vurderet sagen og er enig i, at deklarationen bør ændres så den afspejler det etablerede projekt, men anerkender samtidig, at det er vanskeligt at gøre, før man har klarhed over et kommende projekts nøjagtige beliggenhed, og om lodsejerne er positivt indstillet over for et evt. lavbundsprojekt.

Landbrugsstyrelsen har derfor besluttet at modtage en ansøgning om forundersøgelse til et lavbundsprojekt, på trods af tinglysningen på arealet.

Der stilles i den forbindelse en række betingelser, som skal opfyldes i forbindelse med forundersøgelsen eller senere inden der evt. søges om realisering. Bl.a. skal det i forundersøgelsen afklares, hvilken kompensation lodsejerne vil være berettiget til, med hensyntagen til den bestående tinglysning/projekt, hvis der allerede er udbetalt kompensation til lodsejere. Dette kan med fordel allerede afklares før forundersøgelsen påbegyndes. Dernæst skal tinglysningen ændres, så den svarer til det faktiske gennemførte projekt før der søges om realisering af lavbundsprojektet. Landbrugsstyrelsen har understreget, at ændringen af tinglysningen ikke er en støtteberettiget udgift under lavbundsordningen og dermed skal ske for ansøgers egen regning.

Ændring af tinglysningen vurderes derfor, såfremt der etableres lavbundsprojekter, at skulle indgå som en økonomisk post i forundersøgelsen. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, forventes det at skulle finansieres af LIFE IP NATUREMAN.

Lodsejermøder

Der er i Kastbjerg Ådal ikke lavet lodsejermøder i Ådalen som helhed, p.g.a. det tidligere omtalte naturgenopretningsprojekt og vådområdedeklarationen.

Der er dog lavet aftale med lodsejer på en ejendom i Mariagerfjord Kommune om undersøgelse af muligheder for lukning af nogle grøfter. Dette forsøges klarlagt gennem et mindre klima-lavbundsprojekt.

Figur 3. Projektområde for ansøgt lavbundsprojekt Mariagerfjord Kommune.

Der er givet tilsagn til dette projekt, som er søgt efter klima-lavbundsordningen, hvilket sammen med Naturstyrelsens tilbagemelding måske økonomisk set vil åbne mulighed for forundersøgelse af større lavbundsprojekter under LDP-programmet med henblik på genoprettelse af naturlig hydrologi i Kastbjerg Ådal.

Der forventes indkaldt til et mindre lodsejermøde med nogle af de største jordbesiddere i ådalen for at pejle stemningen for at etablere naturlig hydrologi via lavbundsprojekter og ændring af vedligeholdelsen i åen.

I forbindelse med en evt. forundersøgelse for et eller flere lavbundsprojekter, skal der tages kontakt til lodsejere.

Forundersøgelser

Der er ikke lavet deciderede forundersøgelser i projektområdet som helhed af samme grund, som der ikke er foretaget lodsejerundersøgelser. Under det omtalte naturgenopretningsprojekt blev der gennemført hele seks jordfordelinger. I forbindelse med projektet blev ådalen undersøgt og det resulterede i genslyngning af delstrækninger af Kastbjerg Å (1022m), samt mindre vandløb og kildebække. Alle vandløbstiltag var tænkt udført så de ikke ville påvirke eksisterende rigkær. Derudover blev ca. 556 ha tinglyst til ekstensiv drift med rådighedsindskrænkning. Der blev lavet hegninger på ca. 250 ha, overgange og andre plejeforbedrende tiltag.

Der vil i forbindelse med det nu ansøgte lavbundsprojekt blive foretaget forundersøgelse af lokaliteten på det ansøgte område inden evt. realisering.

Der er fortsat enkelte arealer som ikke afgræsses og derudover mangler der forundersøgelser i forhold til naturlig hydrologi i ådalen. Processen har været og er vanskeliggjort af, at der allerede er udbetalt kompensation til lodsejerne i forbindelse med naturgenopretningsprojektet, eksisterende tilskudsordninger, som ikke fremmer muligheden for grundvandsstigninger og vådområdedeklarationen, som ikke fremmer muligheden for at ændre hydrologien i ådalen.

Projektgruppen har endvidere konsulteret tidligere forundersøgelser, som viser, at det som udgangspunkt kvælstofforureneede grundvand i området, denitrificeres på vej op gennem tørven, og at kvælstofkoncentrationerne i rigkærene derfor er små. I kilderne er kvælstofkoncentrationerne derimod høje. Forundersøgelserne viser også, at grundvandsstanden i området vil stige, såfremt grødeskæringen i området reduceres.

Såfremt der er en positiv stemning hos nogle af de store lodsejere, forventes et eller flere lavbundsprojekter forundersøgt. I den forbindelse undersøges det, hvordan der kan etableres naturlig hydrologi både ved fjernelse af grøfter/dræn o.l. og ved ændring af grødeskæringspraksis. Begge dele vil kunne forøge grundvandsstanden i ådalen, og det undersøges, hvorvidt dette vil være til gavn for eksisterende og nyudbredelse af rigkær i ådalen.

Der er i projektet udpeget placeringer til minivådområder, for at reducere næringsstofftilførslen til ådalen. Disse er sendt videre til oplandskonsulenter til videre foranstaltning.

Det er hos enkelte lodsejere uden held forsøgt at gøre lodsejere interesseret i sammenbindingsordningen.

3. Yderligere forundersøgelser

A1. Naturlig hydrologi/lavbund

For at opnå naturlig hydrologi i projektområdet, er det projektgruppens ønske, at lave forundersøgelser på hvor der kan lukes grøfter, fjernes balker o.l. for at tilgodese grundvandsstil- og fraførslen til ådalens grundvandsfødte naturtyper. Dette kan evt. ske gennem lavbundsprojekter.

Mariagerfjord Kommune har på lavbundsprojektet (Fig. 3) aftalt med lodsejeren, at der arbejdes for at balken mod vandløbet bortgraves sådan, at rigkæret på matriklen ikke forsummer. Projektet ønskes undersøgt og projekteres så det evt. kan udføres samtidigt med det nærtliggende lavbundsprojekt. Det forventes, at Natureman kan finansiere udgifter til forundersøgelse og anlæg, såfremt det ikke kan finansieres af det ansøgte lavbundsprojekt.

Derudover er det projektgruppens ønske at bygge oven på en eksisterende forundersøgelse (Alectia), som peger på, at naturlig hydrologi til dels også kan genskabes ved en reduceret grødeskæring, idet dette ifølge undersøgelsen først og fremmest vil hæve grundvandsstanden i området fremfor at oversvømme området med åvand, og på den måde medvirke til at genskabe naturlig hydrologi for de grundvandsfødte naturtyper. En hydrologisk forundersøgelse i forbindelse med hævnning af grundvandsstanden ved reduktion af grødeskæring, vurderes at falde uden for vådområdedeklarationen og hævnning af grundvandsstanden vil sandsynligvis være til gavn for udbredelse af rigkær i ådalen og medvirke til at sikre rigelig grundvandsstilførsel til eksisterende rigkær og udvide muligheden for geografisk udbredelse af eksisterende rigkær. En forundersøgelse skal bl.a. belyse, hvorvidt en hævnning af grundvandsstanden ved reduceret

grødeskæring vil kunne medføre væsentlig forøget sedimentation i rigkærene, og hvad der skal til for at sikre, at grundvandet vil kunne løbe fra rigkærene for at undgå stillestående vand. Herunder skal det bl.a. undersøges, hvad den optimale grønnskæring i Kastbjerg Å vil være for rigkærene i Kastbjerg Ådal med det udgangspunkt, at der ønskes helt naturlig hydrologi, såfremt det kan understøtte rigkærene.

I forbindelse hermed, vil det først skulle undersøges, hvorvidt der inden for gældende lovgivning er mulighed for at reducere grønnskæringen i vandløbsregulativet af hensyn til de grundvandsfødte naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for N2000-området i Kastbjerg Ådal.

Mht. evt. ændret grønnskæring, mener kommunerne umiddelbart, at der kan laves en regulativændring, såfremt det viser sig at grønnskæringen på nogen måde er til skade for bevarelsen/udbredelsen af rigkær, som er på udpegningsgrundlaget i Habitatområdet i ådalen.

A.1. Hegning og rydning

I forbindelse med ovenstående forundersøgelser vil det også blive undersøgt, hvor der kan etableres større hegningsprojekter og om der er områder, der skal søges ryddede.

A1. Særlig artspleje

I forbindelse med de hydrologiske forundersøgelser vil det også blive undersøgt, om der er arter i ådalen, som har brug for særlig pleje.

A.1. Naturlig hydrologi i kilder

Det forventes undersøgt, om der er kilder i ådalen, hvor der kan arbejdes på en mere naturlig hydrologi.

4. Komplementære projekter

A.2. Naturlig hydrologi

I forbindelse med etablering af mere naturlig hydrologi i Kastbjerg Ådal vil der skulle forberedes og ansøges om lavbundsprojekter.

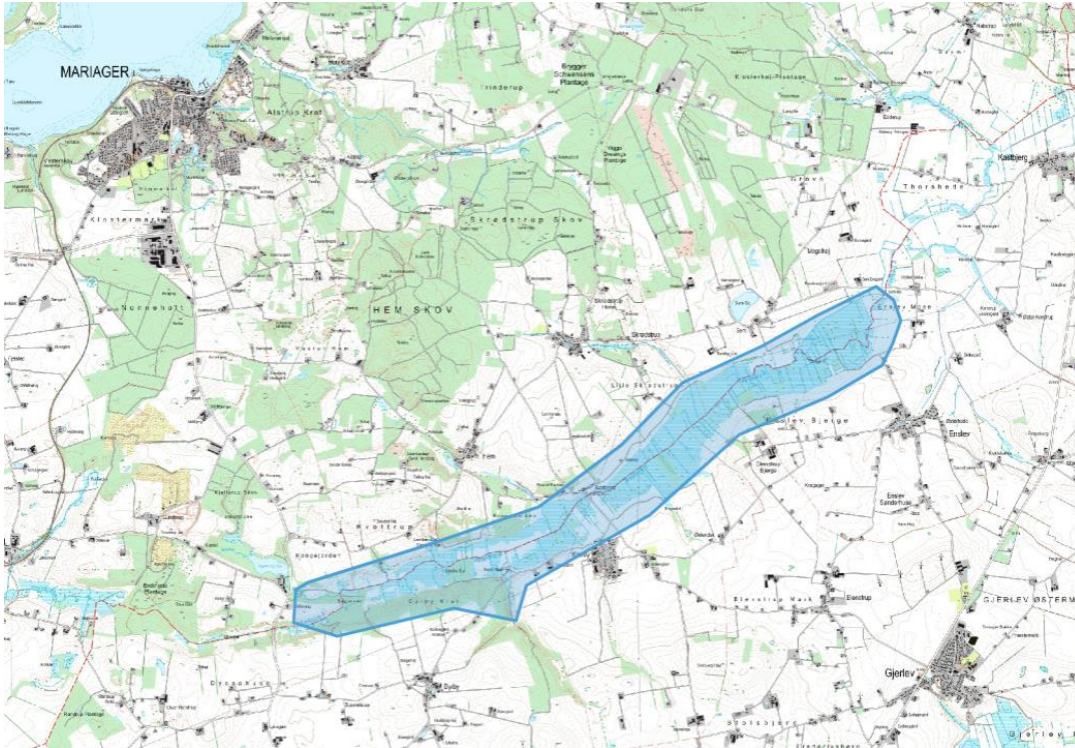
A.2. Arktisk Smaragdlibel

Der er i forbindelse med LIFE IP Natureman foretaget en undersøgelse af guldsmeden Arktisk Smaragdlibel i en række rigkær og hængesække i bl.a. Kastbjerg Ådal (figur 4) med henblik på at forbedre forholdene for libellen og naturen på steder med forekomster af libellen.

Arktisk smaragdlibel blev ikke fundet i Kastbjerg Ådal. Der var en formodning om at arten kunne være til stede, da ådalen er velkendt for sine mange rigkær og fordi arten, som i Stubberupvad, er kendt for at benytte rigkær.

Blot enkelte steder i Kastbjerg Ådal (figur 5) var fugtighed, plantesammensætning og generel struktur af en kvalitet, som blev vurderet egnet til arten. Områderne var dog ganske små og derfor ikke egnet som levested for arktisk smaragdlibel.

Undersøgelsen har ikke p.t. givet anledning til ændringer i driften i Ådalen.

Figur 4. Område undersøgt for Arktisk Smaragdlibel i Kastbjerg Ådal.

A.2. Hegning og rydning

I forbindelse med større hegningsprojekter vil ansøgning om hegnsmidler og evt. midler til rydning foregå som et komplementært projekt.

A.2. Vådområdedeklaration

Ændring af vådområdedeklarationen i forbindelse med etablering af mere naturlig hydrologi kan evt. blive et komplementært projekt.

A.2. Sammenbinding

Eventuelle områder hvor der kan søges sammenbinding vil ske som et komplementært projekt. Der forventes kun at være få af disse områder, da det tidligere er undersøgt.

A.2. Kvælstofretention

Et alternativt komplementært projekt er at søge fondsmidler hjem til at ændre driften på nogle af de arealer, der ifølge Niras (nu WatsonC)'s¹ undersøgelse om kvælstofretention i Kastbjerg Ådal, har vist sig at ligge i særlige områder, hvor ophør af kvælstoftilførsel vil få en gavnlig effekt på naturen i ådalen. Først og fremmest for kilderne, men også anden natur i ådalen, som påvirkes af næringsrigt grundvand og overfladevand.

A.2. Klimagasser

Derudover blev den 27. marts 2019 holdt møde med Poul Larsen fra Dansk Miljørådgivning DMR, som var ved at igangsætte et stort projekt i nogle norske moser med overvågning af C tab.

¹ Naturen en rentabel del af landbruget, Afrapportering af sårbarhedskortlægning. Niras på vegne af Mariager Fjord Kommune 11. juni 2019

Muligheden for at starte noget tilsvarende blev drøftet. Projektet vurderes at være særdeles relevant, men det kræver større opbakning at udføre.

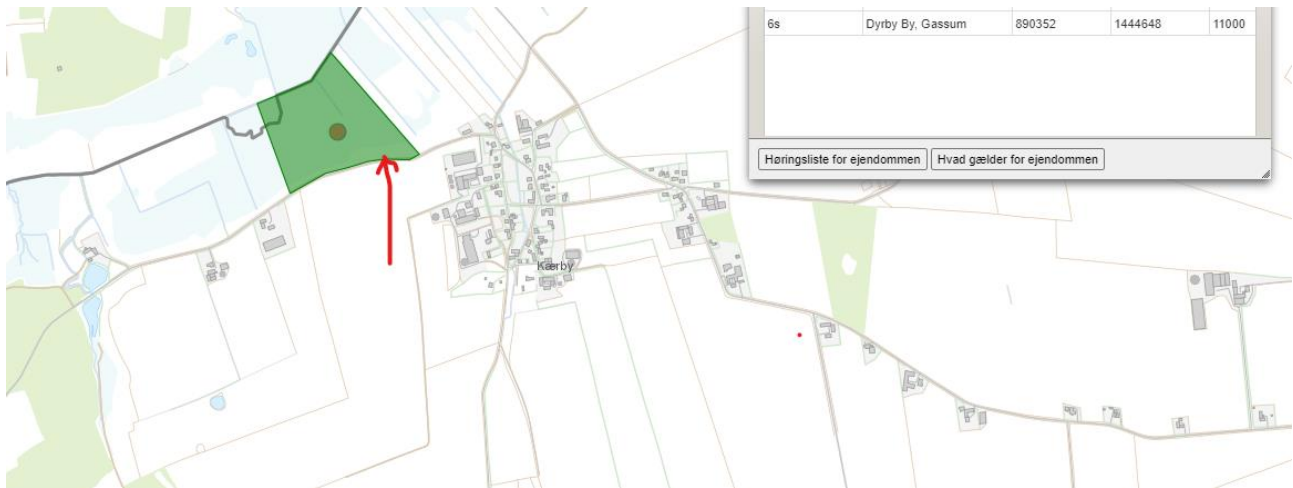
Figur 5. Områder der har en passende struktur, fugtighed og plantesammensætning, men som ikke er store nok til at kunne udgøre et levested for Arktisk Smaragdlibel. Lambæk Dal mod nord og Dyrby Krat mod syd.

5. Muligheder i området

C.1. Græsning

Ny græsning

På ejendommen (Figur 7) bliver et rigkær med høj naturværdi ikke afgræsset. En græsningsaftale skal laves for at forhindre tilgroning.

Figur 7. Rigkær med høj naturværdi, hvor der mangler en græsningsindsats

Der er som led i aktion C1.2 indkøbt fanggitre, der kan lånes ud til dyreholderne i området. Det skal i aktion E3 afprøves, om der kan dannes en lokal erfagruppe med det formål at forbedre samarbejdet mellem dyreholdere.

Opfølgning på eksisterende græsning

Der er etableret græsning i store dele af Kastbjerg Ådal. Det vil dog give mening at forsøge at etablere større græsningsområder med vintergræsning, da dette er mere rentabelt for landmanden, og da det også kan give en bedre natur med de rette dyr og det rette græsningstryk og evt. vintergræsning, som tilgodeser blomstring, insektliv og uønsket vedopvækst.

Næste skridt er samtaler med lodsejere. Evt. nye hegn forventes at kunne søges hjem via en hegnspulje.

Tidsplan

Forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2024-2025

C.2. Rydning

Såfremt der under forundersøgelserne dukker rigkær eller overdrev op, som det viser sig gavnligt at rydde, vil dette blive igangsat.

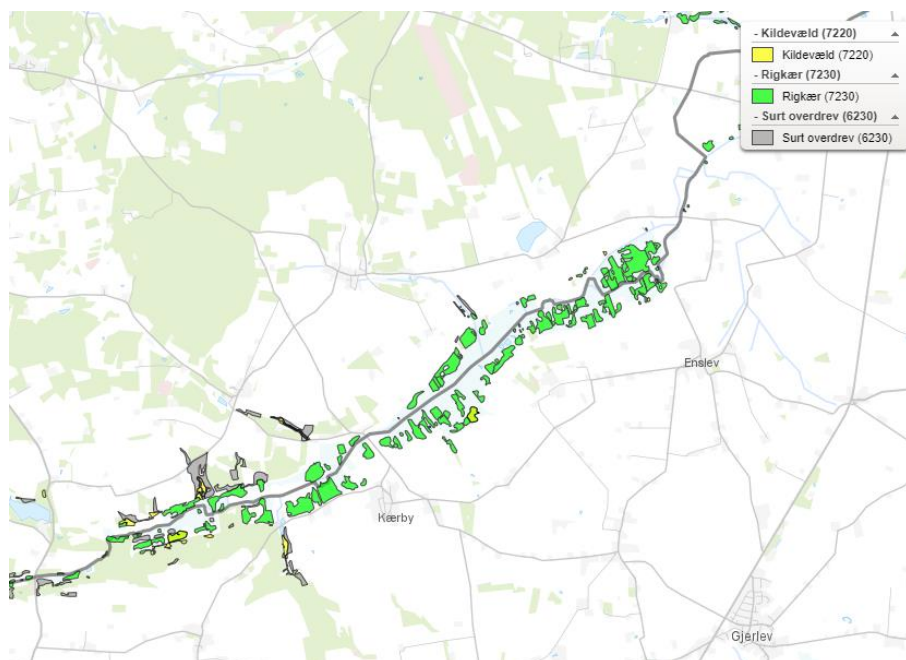
C.3. Etablering af naturlig hydrologi

Det vil være en vigtig brik i ønsket om en mere naturlig hydrologi og gunstig bevaringsstatus i ådalen at lukke grøfter og dræn og evt. etablere render til afledning af vand/fjerne balker, der hvor vandet ikke kan løbe af arealet. Dræn/grøfter, der kommer fra dyrket landbrugsjord kan evt. rørlægges, lægges op i terræn eller undergå næringsstoffjernelse i et minivådområde. Begrænsning af næringsstoffertilgængelighed i ådalen/rigkær kan bl.a. bestå i at sikre at grundvandet får lov til at strømme gennem tørven, hvorved der sker en kvælstoffjernelse fremfor en nedbrydning af tørv med næringsstoffrigivelse til følge. Det betyder at lukning af grøfter/dræn/reduktion el. ophør af grødeskæring og dermed mere naturlig hydrologi i Kastbjerg Å og Ådal kan føre til bedre og udvidede rigkær.

For at sikre at grundvandet i Kastbjerg Ådal udnyttes/ikke ledes væk fra ådalen via dræn, grøfter og Kastbjerg Å, skal det undersøges, hvor der kan lukkes grøfter, fjernes dræn, fjernes balker og reduceres grødeskæring i åen. Dette skal tilgodes grundvandstil- og fraførslen til ådalens grundvandsfødte naturtyper og kan evt. ske gennem lavbundsprojekter og regulativændringer. Det skal dog sikres, at de terrestriske naturtyper ikke oversvømmes med næringsrigt dræn/grøfte eller åvand. Der skal være fokus på

naturlig hævnning af grundvandsstanden, som forventeligt vil være til gavn for udbredelsen af rigkær i ådalen og sikre rigelig grundvandstilførsel til eksisterende rigkær.

En forundersøgelse skal på den anden side også bl.a. belyse, hvorvidt en hævnning af grundvandsstanden ved reduceret grødeskæring vil kunne medføre oversvømmelser, der vil lede til en væsentlig forøget sedimentation i rigkærene.

Figur 6. Projektområde med de kortlagte habitatnaturtyper rigkær, kilder og overdrev (N2000-kortlægning 2022-2027).

I forbindelse med ændring af grødeskæringen, vil det først skulle undersøges, hvorvidt der inden for gældende lovgivning er mulighed for at reducere grødeskæringen i vandløbsregulativet af hensyn til de grundvandsfødte naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for N2000-området i Kastbjerg Ådal.

Det skal undersøges, hvorvidt lodsejerne kan få yderligere erstatninger i forbindelse med ændret hydrologi og det skal med lodsejerne undersøges, om der skal laves større indhegninger, som kan imødegå et vådere engareal, som fortsat kan græsses.

Herudover vil der blive etableret så naturlig som mulig en hydrologi for evt. rørlagte eller på anden måde påvirkede kildevæld.

Finansiering.

Det forventes, at Lavbundsprojekter finansierer forundersøgelse af hævnning af grundvandsstandens effekt på rigkærene langs åen. Det vil blive nødvendigt at supplere de foreliggende undersøgelser med yderligere undersøgelser, da de foreliggende undersøgelser er foretaget før NST's naturgenopretningsprojekt i ådalen, og for at sikre, at der f.eks. ikke sker væsentlig sedimentation i rigkærene, at det er grundvandsstanden, der hæves, og at det ikke er åvand, der skyller ind over rigkærene. Det skal sikres at hævnning af grundvandsstanden vil være til gavn for både eksisterende rigkær og udbredelsen af rigkær i ådalen ved at sikre rigelig grundvandstilførsel. Lavbundsprojekter forventes søgt hjem som komplementære projekter. Fjernelse af balkler o.l. forventes at kunne indgå som afværgeforanstaltninger ved lavbundsprojekter. Såfremt der er forhold ved ændring mod naturlig hydrologi, som ikke kan finansieres af forundersøgelser ved lavbundsprojekter f.eks. ændring af tinglysninger, forventes dette finansieret af LIFE IP Natureman.

Næringsrigt vand fra dræn/grøfter fra landbrugsjord må enten renses via hhv. minivådområder før tilførsel til ådalen eller føres i rør/åbne lave grøfter ned gennem ådalen. Dette finansieres hhv. via minivådområdepuljen eller via lavbundprojekter, som afværgeforanstaltning. Alternativt via LIFE IP's hydrologi pulje.

Der er fundet 12 grøfter, der kommer fra dyrket landbrugsjord, hvor det vil være hensigtsmæssigt, at der sker en næringsstoffjernelse i et minivådområde inden vandet når ned i ådalen. Vores anbefalinger er videregivet til en oplandskonsulent mhp. forundersøgelse og evt. etablering af minivådområde.

Tidsplan

Forundersøgelsen på rigkær, forhøjet grundvandsstand og Kastbjerg Å forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2023.

C.4. Særlig pleje af arter og naturtyper

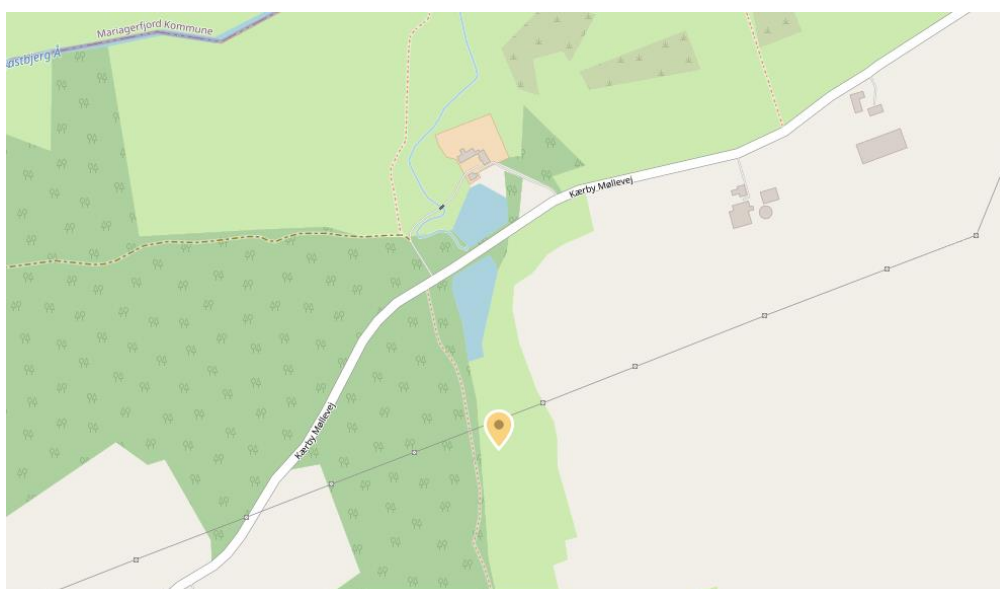
Da der findes vindelsnegle i Kastbjerg Ådal, skal det overvejes hvordan populationerne af vindelsnegle i ådalen sikres.

Kildevældsvindelsnegl

F.eks. findes der kildevældsvindelsnegl i kildeudspringet til Kærby Møllebæk.

Sneglene er fundet på basis af græsser og storer af Jørgen Lissner lidt oppe på skrænten ved udspringet af kilderne, hvor der afgræsses med kvæg. Vindelsnegle lever af biofilm på visne blade. Ifølge Jørgen Lissner findes kildevældsvindelsnegle normalt i næringsfattige kildevæld med forholdsvis lysåbne arealer med små storer og græsser, og hvor der findes en veludviklet flora med en lang kontinuitet.

Da de små storer og græsser er væsentlige for kildevældsvindelsnegl er fortsat afgræsning af arealet vigtigt, ligesom reduktion af næringsstofflørsel er vigtig.

Figur 8. Den gule "dråbe" indikerer artsfund af kildevældsvindelsnegl d. 8/7-2020.

Sumpvindelsnegl

Ifølge Jørgen Lissner er sumpvindelsnegl tilknyttet tilgroningsrigkær med større stararter, så som kærstar og topstar. Som kildevældsvindelsnegl lever de af biofilm på visne blade. De er tilknyttet kalkrigt vand og ikke sommerudtørrende lokaliteter. Kastbjerg Ådal vurderes at være et af sumpvindelsnegls nordligste udbredelsesområder.

Guldblomme

Der findes en meget lille population af guldblomme ved Blenstrup Bjerge ca. 30 m udenfor N2000. Såfremt det kan komme med i projektet, bør det afgrænses og overvåges som fokusart.

Figur 9. Guldblomme lokalitet. Blenstrup Bjerge.

Andre fokusarter

I Kastbjerg Ådal foreslås desuden følgende fokusarter:

engblomme, leverurt, vibefedt, sumphullæbe og evt. udvalgte mosser (f.eks. Alm. Piberenserms *Paludella squarosa*, ved Kærbymølle kildevældet/rigkæret).

Figur 10. Den sjældne kærmos *Paludella squarrosa* (almindelig piberensermos) findes i kalkrige kildevæld (7220) med en ekstremt lav tilgængelighed af næringsstoffer².

Tidsplan

Forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2025

D.1. Effektovervågning

I forbindelse med både plejeprojekter og projekter med naturlig hydrologi, forventes der at blive igangsat effektovervågning. Effektovervågningen forventes at blive foretaget for rigkær, overdrev og særlige arter.

E.2. Formidling og information

E.2. Der opsættes en informationstavle i Kastbjerg Ådal. Derudover lægges der relevante nyheder op på hjemmesiden.

E.4. Støtteordninger

Vi skal i Kastbjerg Ådal have undersøgt mulighederne for støtteordninger, som kan understøtte natur og naturlig hydrologi, som den nuværende enkeltbetalingsordning ikke understøtter.

Når der skal lukkes grøfter og dræn, vil arealerne gennemsnitlig blive vådere. Dvs. der kan blive problemer med den form for græsning, hvortil der er sat hegn og lavet aftaler omkring i det tidligere Kastbjerg ådalsprojekt. Det vil sandsynligvis blive mere rentabelt og bedre for biodiversiteten at bruge lette og robuste dyr og lave ekstensiv helårsgræsning i større områder. Vi stiler efter at komme med i forsøgsordningen om effektbaseret tilskud i Kastbjerg Ådal, og der skal laves ejendomsmæssige forundersøgelser.

Finansiering

Der forventes så vidt muligt brugt andre støtteordninger til hegn o.l. Der forventes dog benyttet LIFE IP-midler til f.eks. lodsejersamtaler.

Tidsplan

Forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2025

E. 5. Naturpleje som driftsgren

Områdets naturplejeinteressenter inddrages særligt i aktionerne C9 (afsætning af naturkød) og E5 (Naturpleje som driftsgren) med henblik på sparring omkring den fortsatte pleje og om afsætning af

² <https://novana.au.dk/naturtyper/kortlaegning/indikatorer/lysaabne-naturtyper/vegetationsstruktur/bladmosses/>

produkter fra ådalen.

Landbrugskonsulenter indkøbes til at levere rådgivning som landmændene i området vælger.

Der kan evt. laves opsøgende arbejde vedrørende sammenbindingsordningen.

Tidsplan

Forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2025

A.2. Næringsstofretention og klimagasser

Udarbejdelse af ansøgninger samt projektudvikling og facilitering af komplementære projekter i henhold til de komplementære projekter beskrevet i afsnit 4.

Finansiering

Såfremt der forsøges at gøres noget ved klimagashåndteringen og næringsstofforførelsen til f.eks. kildevæld, som ikke kan understøttes af eksisterende støtteordninger forventes dette at ske via LIFE IP-midler, såfremt, der er tale om mindre beløb og som et komplementært projekt, såfremt der er tale om større beløb.

Tidsplan

Forventes igangsat i 2022 og være afsluttet i 2024-2025